

6. *Shivani Puri, Tineke Ritzema*. Migrant Worker Remittances, Micro- finance and the Informal Economy: Prospects and Issues // International Labour Organization, Working Paper №21. – 2001. – 36 p.

7. *Melvin Kevin*. Worker Remittances as a Development Tool: Opportunities for the Philippines // Asian Development Bank. – 2003.

8. <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:>

[20648762~pagePK:64257043~piPK:437376~theSitePK:4607.00.h tml](http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20648762~pagePK:64257043~piPK:437376~theSitePK:4607.00.h tml)

9. *Maldonado A., Robeldo A*. Sending money back Home // The McKinsey Quarterly. – 2002. – No. 4. – Pp. 24-26.

10. The Wall Street Journal. – 2005. – No. 29. – November. – P. C4.

11. *Kapur Devesh*. Remittances: The New Development Mantra? / Paper prepared for the G-24 Technical Group Meeting. – 2003. – August (25). – Pp. 14-15.

12. *Swamy Gurushi*. International Migrant Workers' Remittances – Issues and Prospects // World Bank Staff Working Paper No. 481. – 1981. – August – 36 p.

13. *Giuliano Paola, Ruiz-Arranz Marta*. Remittances, Financial Development, and Growth // IMF Working Paper 05/234. – 2005. – December. – 37 p.

14. *Koc I., Onan I*. The impact of remittances of international migrants on the standard of living of the left-behind families in Turkey / Cited in DESA. – Op. cit. – 2004.

15. *Dustmann C., Kirchamp O*. The Optimal Migration Duration and Activity Choice after Re-Migration // IZA (Bonn: Institute for the Study of Labor) Discussion Paper 266. – 2001. – 47 p.

16. *Gould D*. Immigrant Links to the Home Country: Empirical Implications for U.S. Bilateral Trade Flows // Review of Economics Statistics. – 1994. – V. 76. – № 2. – Pp. 302-316.

17. *Wagner Don, Head Keith, Ries John*. Immigration and the Trade of Provinces // Scottish Journal of Political Economy. – 2002. – No. 49. – Pp. 507-25.

18. *Galbraight J.K*. The Nature of Mass Poverty. – L: N.Y., 1993.

In the article the main characteristics and features of the migration process are determined. It analyses essence and core tendencies of development of business transnationalization and new role of migrants. Also the influence of money transfers of migrants on the national economy is considered.

Коваль Л.А.

ТРУДОВА АДАПТАЦІЯ ЖІНОЧОЇ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ҐЕНДЕРНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ СЕГРЕГАЦІЇ

В статті проаналізовано фактори впливу на процеси професійної адаптації жіночої молоді в умовах ринку праці, пропонуються шляхи та заходи впровадження державної політики в сфері зайнятості та оплати праці, спрямовані на розширення вибору професій жінок, усунення будь-яких проявів професійної сегрегації.

Ключові слова: конкурентноздатність на ринку праці, економічна дискримінація, професійна сегрегація, адаптація до соціально – економічних змін, зайнятість, безробіття, нелегальна праця за кордоном, гендерний паритет на ринку праці.

І. Вступ. Конкуренція на ринку праці змушує професійні можливості жінок, особливо молоді, вона зумовлена нерівними позиціями чоловіків та жінок щодо можливостей доступу до праці. О.А. Грішнова зазначає, що „...Поняття конкурентоспроможності громадян на ринку праці розглядається як сукупність характеристик, які визначають порівняльні позиції конкретного працівника

на цьому ринку і дозволяють йому претендувати на здобуття певних вакансій...” [4; 254]. Проте, молоді жінки з високим професійно – освітнім рівнем не завжди отримують належну роботу, а змушені погоджуватися на роботу менше оплачувану, менше престижну, нижчої кваліфікації, без кар'єрного росту. Українські жінки є досить активними у професійній діяльності. Жінки України традиційно вважаються одними із освічених у Європі. Гендерна рівність прав у доступі до освіти дозволяє отримати їм жінкам у навчальних закладах усіх категорій та рівнів, за різними спеціальностями.

Рівень зайнятості жінок у 2004 році склав 52,5 %, що вважається високим за європейськими нормами, хоча спостерігається динаміка погіршення як якісних, так і кількісних характеристик їх зайнятості. Також вважається, що українська жінка легше адаптується до складних економічних та ринкових змін, що є наслідком більш ранньої соціалізації жінок порівняно з чоловіками, хоча існує ряд причин, що заважають особливо жіночій молоді пристосуватися до вимог і умов, що диктує ринок праці [6;33].

II. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спеціальній проблемі місця жіночої праці в системі національного ринку праці, їх економічній дискримінації, гендерному паритету на ринку праці і у інших соціально – економічних сферах, гендерній експертизі законодавства приділили багато уваги Багорова І.В., Грیشнова О.А., Лібанова Е.М., Радченко В.В., Сергеева Г.П., Титаренко А.П., Чуйко Л.П., Мельник Т.М., Кобелянська Л.С.

Мета статті. Дати оцінку стану професійної адаптації жіночої молоді на ринку праці,

проаналізувати та деталізувати чинники впливу на процеси гендерної сегрегації на ринку праці. На основі соціологічного опитування охарактеризувати стан, причини та наслідки працевлаштування жіночої молоді за кордоном. Запропонувати основні заходи для забезпечення гендерного паритету на ринку праці.

III. Виклад основного матеріалу. Серед факторів, що впливають на трудову та професійну адаптацію жіночої молоді до складних соціально – економічних умов слід зазначити як об'єктивні, так і суб'єктивні. (Рис.1.).

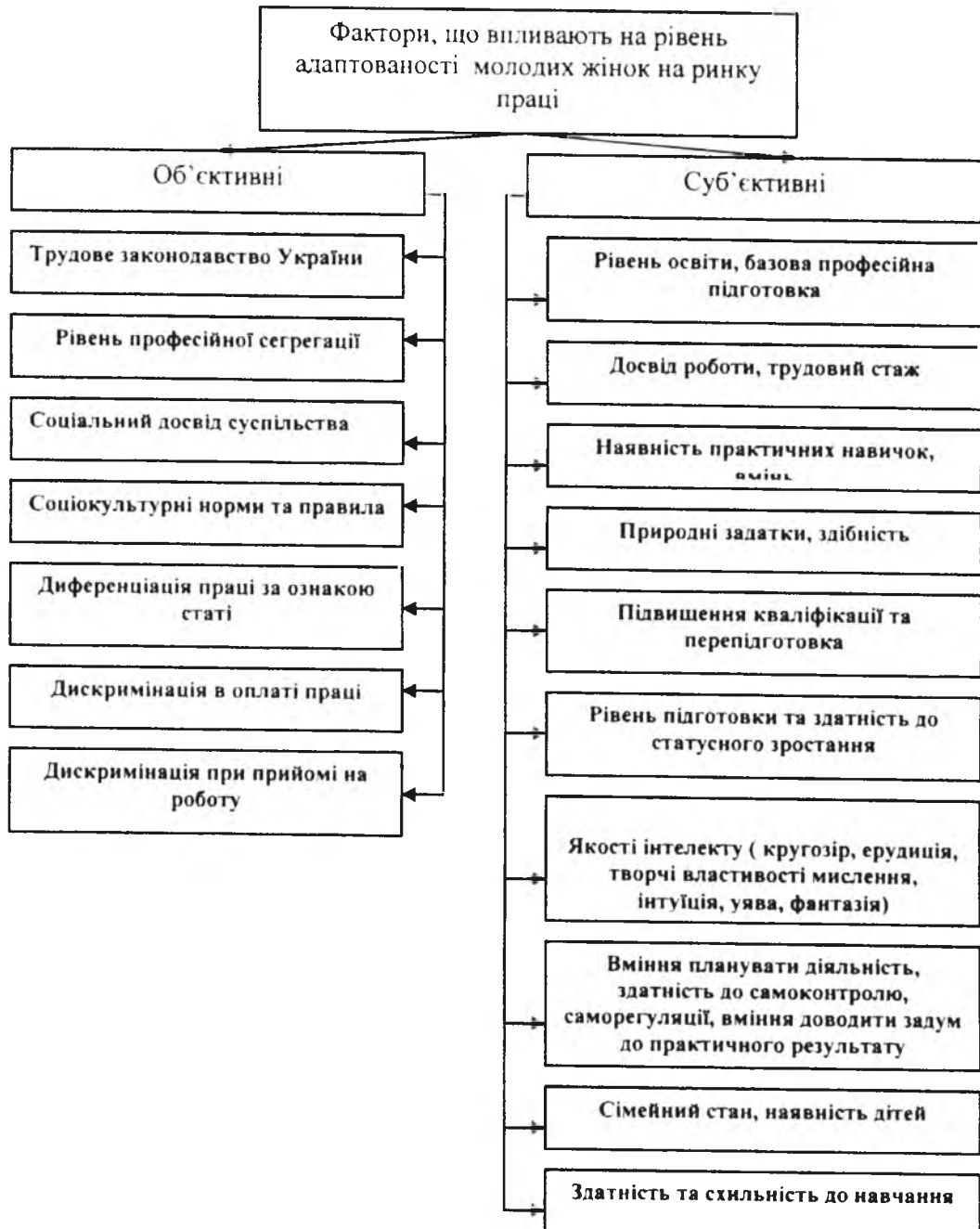


Рис. 1. Фактори впливу на трудову та професійну адаптацію жіночої молоді

Професійна сегрегація, що ґрунтується на гендерних ознаках, є одним з найбільш важливих факторів, які сприяють закріпленню нерівності жінок на ринку праці. Таким чином, освітня, професійна підготовка має забезпечити прискорену адаптацію молоді до нових умов праці, високу конкурентоспроможність на ринку праці.

Важливим у сучасній ситуації є питання можливості працевлаштування жіночої молоді за професією. Але міжстатєва конкуренція на ринку праці, поділ професій на „чоловічі та жіночі”, пропозиції для молодих дівчат щодо працевлаштування на посади, що можуть призвести до домагань на робочому місці не дає шансів жіночій молоді для успішного і безпечного працевлаштування.

Низький рівень життя, зростання безробіття, девальвація моральних цінностей в Україні спонукають жінок до пошуків роботи за її межами. Болісною проблемою трудової міграції є використання нелегальної жіночої праці за кордоном. Зростаючі масштаби цього явища несуть неминучу загрозу демографічній, економічній, кримінальній ситуації в Україні та в цілому економічній безпеці держави.

Як свідчать результати опитування центрами „Жінка для жінки” 61,9 % молодих жінок мають бажання виїхати працювати за кордон, а 20,8 % – готові на нелегальну роботу [8].

Слід зазначити, що головними чинниками, які сприяють виїзду українських жінок за кордон з метою працевлаштування є, з одного боку, безробіття, низька заробітна плата, вигідне географічне розташування України та можливість вільного виїзду громадян за межі держави, а з іншого – високі прибутки та низькі ризики міжнародних злочинних угруповань, причетних до торгівлі людьми. Скоріше за все, така тенденція у найближчі роки буде зберігатися, оскільки за даними дослідження, проведеного в Україні у травні 2003 року співробітниками Центру ім. О.Разумкова, понад 60% випускників середніх шкіл не бачать своєї перспективи в Україні.

Вивчення одержаних даних свідчить, що 98,65% потерпілих – це жінки, громадянки України, найчастіше віком 18-28 років (72,07%), переважна більшість яких проживає в містах (50%) і обласних центрах (31%).

незаміжніх (53,6%) або розлучених (22,9%), з середньою освітою (63,2%), біля третини з яких не мають спеціальності (28,83%), 36% з них працювали на приватних, а 28% – на державних підприємствах і одержували зарплату в розмірі близько 200 гривень (78,38%). Привертає увагу той факт, що 46,85% потерпілих до виїзду за кордон взагалі не працювали, а в 48,2% жінок, які працювали, грошей не вистачало навіть на придбання необхідних продуктів харчування [6;56].

Дані дослідження про вік потерпілих від торгівлі людьми, говорять про те, що люди більш зрілого віку значно рідше потрапляють до рук торговців людьми (лише 6% серед потерпілих становлять особи старше 40 років). Це дає можливість зробити висновок про те, що особи зрілого віку здатні більш правильно зорієнтуватись в ситуації та приймати виважені раціональні рішення, крім того, наприклад, жінки старше 40 років менш привабливі для сексуальної експлуатації, яка все ще лишається одним з найпоширеніших видів торгівлі людьми (60,25%). Варто також зазначити, що в цьому питанні значну роль відіграє тендерний аспект. Адже особи у віці до 30 років, які виїжджають за кордон з метою влаштуватись на некваліфіковану роботу, це переважно жінки, які і належать до основної групи ризику. Нелегальний статус в країні перебування, наявність боргів, вимушена згода на будь-яку роботу, мовний бар'єр і загальна вразливість становища перетворює їх в легку здобич для торговців людьми.

Слід звернути увагу на те, що переважній більшості майбутніх потерпілих під час вербування пропонувалась саме некваліфікована робота за кордоном: в ресторані (25%), в сфері шоу-бізнесу (17%), прибиральницею (14%), в секс-бізнесі (9%), на будівництві, в торгівлі, в готельному бізнесі (3-6%), на сільськогосподарських роботах (6%) [3;50].

Таким чином, можна зробити висновок, що за кордоном попит на некваліфіковану працю жінок молодого віку дуже високий, і саме цю обставину активно використовують вербувальники та торговці людьми, легко переконуючи дівчат і молодих жінок у тому, що для роботи в сільському господарстві, прибиральницею в ресторані чи танцівницею не потрібна спеціальність та знання іноземної мови.

Українські громадянки, відїжджаючи на роботу до зарубіжних країн переслідували таку мету [6;59]:

- 48,3% – хотіли заробити гроші на елементарні щоденні витрати,
- 12% – хотіли заробити гроші на ремонт чи придбання квартири,
- 10,1% – повернути борги,
- 6,7% – заробити для навчання дітей.

Перед виїздом за кордон, 25% жінок пропонувалась робота в ресторанах, 17% – співачкою або танцівницею, 14% – хатньою робітницею, 9% – у сфері надання сексуальних послуг і в торгівлі, а також різноробочими в сільському господарстві, на будівництві, в готелях і, навіть, жебракувати з дітьми. При цьому, слід зазначити, що у 88,2% випадків ніяких попередніх письмових угод чи контрактів не укладалось. Насправді ж, як показує опитування, 60,25% потерпілих примусили надавати сексуальні послуги, інших експлуатували в домашньому господарстві (8,3%), в якості танцівниць або співачок (7,1%), різноробочих (5%), ресторанних робітниць, в сільському господарстві, на будівництві, в торгівлі, при цьому, 48,2% потерпілих взагалі не одержали ніякої платні за роботу, 61,3% були змушені тривалий час працювати без оплати, 54% опитаних за весь час роботи за кордоном змогли заробити суму еквівалентну 150 долларам США, і лише 8% мали можливість інколи надсилати незначні суми грошей додому [2;32].

IV. Висновки. Таким чином, з метою вдосконалення професійної адаптації молоді, що істотно впливатиме на її конкурентоздатність на ринку праці, необхідно підвищувати якість професійної підготовки, засвоєння нових методів та засобів здійснення службових ролей, впроваджувати державні програми сприяння працевлаштуванню жінок, особливо молоді. А доступ до інформації про професії й спеціальності можна розглядати як початковий етап формування професійної спрямованості молоді. Ефективність формування та організації функціонування органів професійної орієнтації відіграє вирішальну роль у правильному виборі професії або спеціальності й забезпеченні на цій основі високого рівня кваліфікації персоналу, мотивації та продуктивності праці, а також комерційного успіху підприємства.

Тому доцільно проводити комплекси заходів, які б давали можливість жіночій мо-

лоді отримати професію, набути трудових навичок для працевлаштування, що призупинить процеси трудової міграції за кордон перспективних молодих людей, сприятиме раціональному використанню обмежених трудових ресурсів на ринку праці:

1. Поширення та впровадження практичних програм та допомоги, що сприятиме захисту інтересів тих верств населення, що особливо потерпають від негативних тенденцій економічних змін суспільства.

2. Підвищення рівня заробітної плати низькооплачуваних категорій працівників, серед яких переважають молоді жінки.

3. Усунення розриву в оплаті праці між видами економічної діяльності, особливо це стосується тих, які вважаються „жіночими”.

4. Сприяння самозайнятості, вторинній зайнятості, усунення перешкод у доступі жіночої молоді до створення власного бізнесу, спрощення системи реєстрації власної справи, звільнення від податків.

5. Впровадження гендерних підходів в освіту.

6. Збалансування попиту і пропозиції спеціальностей та професій на національному ринку праці, узгодження кількості підготовки спеціалістів навчальними закладами потребам ринку для усунення диспропорцій на ринку праці і зростання числа незайнятих.

Прогрес у даній сфері буде сприяти зростанню рівня доходів, скорочення числа бідних, особливо жінок, зростанню жіночої зайнятості, зменшення трудових нелегалів за кордоном (переважно жінок), соціально – економічному добробуту.

„Національний план дій щодо поліпшення становища жінок та впровадженню гендерної рівності у суспільстві на 2001-2005 роки” передбачає: заборону дискримінації за ознакою статі на ринку праці, забезпечення юридичної грамотності населення щодо механізмів боротьби з порушеннями прав жінок, усунення факторів, що сприяють торгівлі жінками і дівчатами, які стали жертвами насильства, підвищення ролі жінок і забезпечення їх рівного представництва на всіх рівнях [1; 30].

1. Вегера С. Жінки у сфері соціально-трудоких відносин в Україні// Україна: аспекти праці – 2000. – № 8.– с.27-32.

2. Власенко Н.С., Виноградова Л.Д., Калачева І.В. Гендерна статистика для моніторингу досягнення

рівності жінок і чоловіків. К.: Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2000. – 56 с.

3. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К.: Український інститут соціальних досліджень, 2002. – 121с.

4. Грішнова О.А. Людський розвиток: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2006. – 308 с.

5. Економічна енциклопедія : У трьох томах. Т.3/ Редкол.: С.В.Мочерний (відповід. ред.) та інш. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2002. – 952с.

6. Інтеграція гендеру в національні державні програми. На прикладі виконання національного плану дій щодо поліпшення становища жінок та сприяння впровадженню тендерної рівності на 2001-2005 рр. К.: –Програма розвитку ООН в Україні, – 2006. – 90 с.

7. Мельник Т.М., Кобилянська Л.С.50/50: Сучасне гендерне мислення: Словник. – К.: К.І.С., 2005. 280 с.

8. Статистичний аналіз анкет потерпілих від торгівлі людьми. АМР США – USAID.www.winrok.org.ua.

In the article the factors of influence are analysed on the processes of professional adaptation of womanish young people in the conditions of labour-market, ways and measures of introduction of state policy in the sphere of employment and payment of labour, directed on expansion of choice of professions of women, are offered, removal be – what displays of professional segregation.

Мачошак О.Р.

ОСВІТА ЯК СФЕРА ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ І ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Комплексно висвітлено економічне значення освіти з позицій теорії людського капіталу. Охарактеризовано провідну роль держави у розвитку системи освіти та основні шляхи реформування цієї сфери.

Ключові слова: *освіта, людський капітал, система освіти, інвестиції.*

I. Вступ. Україна, як молода держава, особливо потребує людей освічених, талановитих, з новими ідеями і пріоритетами, бо їх знання є найнадійнішим джерелом добробуту, благополуччя та стабільності держави. Тільки особистість з високим рівнем освітнього потенціалу може стати повноцінним учасником державотворчих процесів. Саме освіта є передумовою довгострокового розвитку, основою прогресу суспільства, виступає фактором соціально-економічного розвитку нації та чинником прогресивних структурних зрушень в економіці України та зміцнення її авторитету і конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Визначення пріоритетних орієнтирів і підходів до розвитку освіти в національній економіці неможливі без врахування значного підвищення її ролі у збагаченні людського капіталу.

Проблеми освіти як елемента людського капіталу, реформування і вдосконалення цього феномену є об'єктами великої кіль-

кості наукових досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, зокрема О.А. Грішнкової, І.С. Каленюк, Е.М. Лібанової, В.І. Куценко, О.С. Власюка, М.І. Долішнього та інших.

Незважаючи на існуючі наукові розробки, все ж актуальним залишається завдання теоретичного й концептуального переосмислення місця і ролі освіти у вітчизняній економіці, її соціально-економічному зростанні. Також подальшого глибокого вивчення потребує питання значимості самої освіти у розвитку людського капіталу.

II. Постановка завдання. Метою дослідження є визначення місця і ролі освіти в соціально-економічній системі України, обґрунтування доцільності інвестицій у цю сферу і визначення основних напрямів реформування національної системи освіти.

III. Результати. Вивчення освіти, її впливу на соціально – економічний стан суспільства в західноєвропейській економічній науці відбувалося здебільшого в руслі теорії людського капіталу, яка вже на початку 60-х рр. «прогнозувала», що розвиток освіти та відтворення інтелектуального потенціалу буде тим фактором, який знівелює натиск різного роду потрясінь на суспільство і людину зокрема. Прихильники концепції людського капіталу вважають, що освіта є важливішим засобом соціально-економіч-